

Ett verktyg för självskattning av medvetet lyssnande i moderna språk

Simone Morehed, Université de Fribourg; Jonas Granfeldt, Lunds universitet

Utvecklingen av verktyget är inspirerat av *Metacognitive Awareness Listening Questionnaire* (MALQ) och av övrig forskning presenterad i denna del.

MALQ (*Metacognitive Awareness Listening Questionnaire*) (Vandergrift et al., 2006) är en forskningsbaserad enkät som tagits fram för att elever ska kunna uppmärksamma sin användning av hörförståelsestrategier före, under och efter lyssning. Enkäten baseras på ett flertal studier och kan användas av både elever och lärare. Eleverna kan skatta sin användning av olika strategier och sina uppfattningar om hörförståelse. Läraren kan använda sig av enkäten för att inleda ett samtal med eleverna om utmaningar i hörförståelse på ett främmande språk och för att få en överblick av elevernas kunskaper om och förutsättningar för hörförståelse. Den kunskapen kan sedan användas för att anpassa undervisningen efter elevernas behov och utmaningar.

MALQ innehåller fem kategorier av strategier, kort beskrivna nedan:

- Problemlösning (*problem-solving*): hur eleven infererar, det vill säga läser mellan raderna och gissar sig till förståelse av avsnittet, baserat på till exempel orden hen förstår och tidigare kunskaper i ämnet.
- Planering och utvärdering (*planning and evaluation*): hur eleven förbereder lyssningen och utvärderar den efteråt.
- Direktöversättning (*mental translation*): om eleven direktöversätter eller inte när hen lyssnar.
- Självuppfattning (*person knowledge*): elevens uppfattning om sitt upplevda självförtroende, grad av ängslighet och svårighet vid hörförståelse i jämförelse med andra aktiviteter.
- Riktad uppmärksamhet (*directed attention*): hur eleven behåller koncentrationen genom lyssningen.

MALQ baseras främst på hörförståelse i situationer där eleven är åhörare och inte kan kommunicera med talaren, till exempel i samband med inspelade hörövningar som genomförs i undervisningen. I enkäten nedan har därför en sjätte kategori lagts till för att även inkludera hörförståelse i interaktion (*bi-directional listening*):

- Lyssna i samtal (till exempel i ett spontant samtal eller under en lektion): hur eleven agerar i ett samtal när hen inte förstår eller inte är säker på att ha förstått korrekt.

Enkäten innehåller 18 påståenden där eleven för varje påstående funderar på sin egen lyssningsprocess och svarar på en skala 1–6 i vilken utsträckning påståendet stämmer. De påståenden där eleven svarar på nedre delen av skalan (1–3) är sådant som hen skulle behöva öva mer på, medan påståenden där svaren ligger på den övre delen (4–6) är sådant som eleven anser sig kunna bra. De flesta påståendena behandlar själva lyssningsprocessen, men några inkluderar strategier före och efter lyssningen.

Strategierna presenteras här enligt de olika kategorierna. Numret i enkäten (kolumnen längst till vänster) överensstämmer med ordningen i formuläret som eleverna fyller i. Formuläret finns sist i detta dokument och är anpassat för utskrift. Ordningen i formuläret syftar till att blanda de olika kategorierna så att eleven får varierade påståenden att ta ställning till. Syftet är att varje kategori ska kunna betraktas utifrån svar på några olika men snarlika påståenden. Om eleven svarar (ungefär) likadant på flera påståenden som tillhör samma kategori innebär det svaren har större tillförlitlighet än om svaren inom en kategori skiljer sig (mycket) åt. När du som lärare tar del av elevernas svar kan det vara bra att gruppera svaren enligt kategorierna nedan.

Nummer i enkäten	Kategori	Påstående
1	Planering-utvärdering	Innan jag börjar lyssna planerar jag i tankarna hur jag ska lyssna.
10	Planering-utvärdering	Innan jag lyssnar tänker jag på liknande avsnitt som jag har lyssnat på vid andra tillfällen.
18	Planering-utvärdering	Efter att ha lyssnat, tänker jag tillbaka på hur jag lyssnade och på vad jag kan göra annorlunda nästa gång.
13	Planering-utvärdering	Jag har ett tydligt mål när jag lyssnar.
5	Riktad uppmärksamhet	När mina tankar vandrar iväg kan jag snabbt hitta tillbaka till koncentrationen.
11	Riktad uppmärksamhet	Jag försöker hitta tillbaka till lyssnandet om jag tappar koncentrationen.
17	Direktöversättning	Jag översätter inte till svenska/annat språk i huvudet när jag lyssnar.
4	Direktöversättning	Jag vet att översätta till svenska/annat språk när jag lyssnar inte hjälper min hörförståelse.
9	Problemlösning	Jag använder mig av orden jag förstår för att gissa betydelsen av orden jag inte förstår.

2	Problemlösning	Jag använder det jag vet sedan tidigare om ämnet för att förstå.
14	Problemlösning	När jag lyssnar anpassar jag snabbt min tolkning om jag inser att den första tolkningen är fel.
6	Problemlösning	Jag använder mig av det jag vet om avsnittet för att gissa betydelsen av ord jag inte kan.
16	Problemlösning	När jag gissar vad ett ord betyder, tänker jag tillbaka på allt annat jag hört för att se om min gissning passar in.
7	Självuppfattning	Jag känner mig lugn när jag lyssnar på målspråket.
15	Självuppfattning	Jag blir inte stressad när jag lyssnar på målspråket.
8	Lyssna i samtal	När någon pratar för fort, frågar jag om hen kan tala långsammare.
3	Lyssna i samtal	När jag inte förstår vad någon säger, ber jag hen att upprepa eller säga det på ett annat sätt.
12	Lyssna i samtal	När jag inte förstår vad läraren säger, räcker jag upp handen och frågar.

Referens

Vandergrift, L., Goh, C. C. M., Mareschal, C. J., & Tafaghodtari, M. H. (2006). The metacognitive awareness listening questionnaire: Development and validation. *Language Learning*, 56(3), s. 431–462. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9922.2006.00373.x>

Undersök din hörförståelse på ett främmande språk

När du lyssnar på ett främmande språk använder du olika strategier för att förstå. En strategi är ett medvetet beteende som går att upprepa. Vissa strategier kan förbättra din hörförståelse, medan andra kan försvåra den. Nedan får du läsa några påståenden om hur du förbereder dig, lyssnar och förstår på ett främmande språk. Tänk efter hur bra varje påstående stämmer in på dig. Dina svar kan du diskutera med en kompis och med din lärare för att kunna bli bättre på hörförståelse.

Enkäten återfinns på de kommande två sidorna och är avpassad för dubbelsidig kopiering (ett blad).

Enkät om hörförståelse i moderna språk

Läs varje påstående nedan och fyll i hur väl det stämmer på dig. När det står 'målspråk' i texten ska du tänka på det moderna språk som du har valt, till exempel franska, spanska eller tyska.

1 = stämmer inte alls, 6 = stämmer helt

	Stämmer inte alls	Stämmer mestadels inte	Stämmer delvis inte	Stämmer delvis	Stämmer mestadels	Stämmer helt
1. Innan jag börjar lyssna planerar jag i tankarna hur jag ska lyssna.	1	2	3	4	5	6
2. Jag använder det jag vet sedan tidigare om ämnet för att förstå.	1	2	3	4	5	6
3. När jag inte förstår vad någon säger, ber jag hen att upprepa eller säga det på ett annat sätt.	1	2	3	4	5	6
4. Jag vet att översätta till svenska/annat språk när jag lyssnar inte hjälper min hörförståelse.	1	2	3	4	5	6
5. När mina tankar vandrar iväg kan jag snabbt hitta tillbaka till koncentrationen.	1	2	3	4	5	6
6. Jag använder mig av det jag vet om avsnittet för att gissa betydelsen av ord jag inte kan.	1	2	3	4	5	6
7. Jag känner mig lugn när jag lyssnar på målspråket.	1	2	3	4	5	6
8. När någon pratar för fort, frågar jag om hen kan tala långsammare.	1	2	3	4	5	6

	Stämmer inte alls	Stämmer mestadels inte	Stämmer delvis inte	Stämmer delvis	Stämmer mestadels	Stämmer helt
9. Jag använder mig av orden jag förstår för att gissa betydelsen av orden jag inte förstår.	1	2	3	4	5	6
10. Innan jag lyssnar tänker jag på liknande avsnitt som jag har lyssnat på vid andra tillfällen.	1	2	3	4	5	6
11. Jag försöker hitta tillbaka till lyssnandet om jag tappar koncentrationen.	1	2	3	4	5	6
12. När jag inte förstår vad läraren säger, räcker jag upp handen och frågar.	1	2	3	4	5	6
13. Jag har ett tydligt mål när jag lyssnar.	1	2	3	4	5	6
14. När jag lyssnar anpassar jag snabbt min tolkning om jag inser att den första tolkningen är fel.	1	2	3	4	5	6
15. Jag blir inte stressad när jag lyssnar på målspråket.	1	2	3	4	5	6
16. När jag gissar vad ett ord betyder, tänker jag tillbaka på allt annat jag hört för att se om min gissning passar in.	1	2	3	4	5	6
17. Jag översätter inte till svenska/annat språk i huvudet när jag lyssnar.	1	2	3	4	5	6
18. Efter att ha lyssnat, tänker jag tillbaka på hur jag lyssnade och på vad jag kan göra annorlunda nästa gång.	1	2	3	4	5	6